

כוסבר

הכוסבר נזכר שלוש פעמים במשנה: כצמח שנפטר מדין הדמאי בשל חוסר חשיבותו (דמאי א א); כצמח הדומה לכוסבר שדה, לעניין דיני הכלאים (כלאים א ב) ובדיני מעשרות, כצמח שמגדלים אותו הן לצורך זרעיו והן לצורך עליו (מעשרות ד ה). נזכר בתוספתא פעם אחת, כמין הדומה לשבת, לגופנין ולכרפס, לעניין דיני הכלאים (כלאים א א). נזכר בתלמודים כמה פעמים (ירושלמי כלאים ג ה"ז ועוד; בבלי פסחים לט ע"א ועוד).

הזיהוי

גד השדה

■ **גד השדה, 'כוסברה' (Coriandrum sativum) - צמח חד-שנתי ממשפחת הסוככיים.** לצמח ריח אופייני חזק, ועליו וזרעיו משמשים לתיבול. השימוש בצמח עתיק. תפוצתו העיקרית בארצות הים התיכון, והוא מגודל בתרבות באזורים נרחבים נוספים. כך הוא הזיהוי בבבלי, וכך זיהו כל הפרשנים.¹

עיון

לכוסבר מסורת זיהוי אחת ברורה מאוד עם גד השדה. בין השאר ניתן להסביר זאת גם עקב הקרבה הגדולה בין השם העברי, הארמי והערבי. יש להניח כי זו הסיבה שבגללה לא טרחו התלמודים ורוב הפרשנים בערבית לזהות צמח זה. כך זיהו גם החוקרים.²

הערות:

1. בבלי (שבת קט ע"א, ללא אזכור של 'כוסבר' במשנה): אמר רב יוסף כוסברתא אין בה משום רפואה < כוסברתא = *Coriandrum sativum* (סוקולוף, בבלי, עמ' 564); רמב"ם (כלאים א ב עמ' קסח): אלזכר

הגני; (מעשרות ג ט, עמ' שלא): אלכזברה < كزبرة, كسبرة= *Coriandrum sativum* (עיסא, עמ' 58, מס' 3); כפוי"פ (עמ' תקנז): אלכסברה [וכן, עמ' תרסד. כך גם אצל תנה"י (עמ' 260, ערך 'כוסבר')] < לעיל רמב"ם; אלג'אמע (עמ' 58, ערך 'כסבר'): אלכזור אלגבלי < בתימן עבר כסיר שיכול אותיות - كسيرة= *Coriandrum sativum* (ווד, תימן, עמ' 210. אין התייחסות לתואר 'גבלי'); ערוך (ח"ד עמ' 272, ערך 'כוסבר'): וכך שמו בלשון ישמעאל כסבר פירוש כוליינדר"ו בלעז [כך מפרש רש"י על התורה (שמות טז לא) 'כזרע גד לבן' - עשב ששמו קוליינדר. כך מפרש גם ר"ש משאנץ (דמאי א א, דף ח ע"ב): אליינדר"א - ככל הנראה שיבוש של 'קוליינדרא' או בדומה לו] < 'כסבר' - לעיל רמב"ם; coriandro (איט.)= *Coriandrum sativum* (בדויאן, מס' 1184); ריבמ"ץ (עמ' עז): לעז קוליינדרו < לעיל ערוך; רע"ב (כלאים א ב): כסבר כך שמו בערבית כוליינדר"ו בלע"ז < לעיל ערוך. תפא"י (כלאים א ב, מח ע"א): קאריאנדער < koriander (גר.)= *Coriandrum sativum*.

2. לעף, פלורה, IV, עמ' 71; פלדמן, משנה, עמ' 288-289; פליקס, צומח, עמ' 81.